

Uitdam, 11 maart 2021

Aan: Provinciale Staten van Noord-Holland

Van: Stichting Dorpsraad Uitdam
Stichting De Kwade Zwaan

Geachte Statenleden, geachte Gedeputeerde,

Hartelijk dank dat wij het feitenrelaas dijkversterking Uitdam – participatie- en landschapspijn – aan u mogen aanbieden.

Dit dossier strekt een tijdspanne van bijna 15 jaar. Vele Uitdammers hebben zich ingezet om tot een veilige en passende dijk voor Uitdam komen. Dit betekent automatisch dat dit dossier niet volledig is en het feitenrelaas niet volledig zal zijn. Maar wij verwachten dat de hoofdlijnen van het relaas allemaal onderbouwd zijn.

Daartoe bestaat het feitenrelaas uit 3 onderdelen:

- Onze bevindingen n.a.v. het feitenrelaas dijkversterking Uitdam
- Feitenrelaas Dijkversterking Uitdam – Participatie- en landschapspijn
 - o Hierin vindt u de hoofdlijnen van het proces van de afgelopen jaren, in chronologische volgorde
 - o Het proces is opgedeeld in 5 achtereenvolgende perioden
 - o Elke periode wordt afgesloten met conclusies
- Appendix Feitenrelaas Dijkversterking Uitdam
 - o Hierin vindt u alle documentatie in chronologische volgorde.

Hartelijk dank voor uw aandacht en betrokkenheid.

Namens de bewoners van Uitdam

Stichting De Kwade Zwaan
Stichting Dorpsraad Uitdam

ONZE BEVINDINGEN N.A.V. HET FEITENRELAAS DIJKVERSTERKING UITDAM
- PARTICIPATIE- EN LANDSCHAPSPIJN -

Bijgaand treft u ons feitenrelaas aan over bijna 15 jaar betrokkenheid bij de dijkversterking Markermeerdijken. Op basis van het feitenrelaas komen wij tot de volgende bevindingen.

De duur van het traject

Het eerste dat opvalt is hoe lang dit proces loopt en hoeveel inspanning het vergt. Van 2008 tot nu en dan moet de uitvoering nog beginnen. Hoe lang houden bewoners dit vol? De reden is simpel, de liefde voor het gebied, Waterland, en in het bijzonder Uitdam, de dijk van Uitdam. Het ensemble van dijk, water, dorp en weilanden rond Uitdam is een icoon van de Hollandse landschappelijke identiteit. Hier is zo goed zichtbaar hoe Nederlanders leven met het water en hoe Nederlanders het water keren.

Een buitensporige vraag?

Is de verwachting van bewoners dat de dijkversterking een veilige en bij het dorp passende dijk buitensporig? De MER, Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en het Kader Ruimtelijke kwaliteit kwalificeren de intrinsieke waarde van het gebied en de dijk specifiek, als zeer hoog. Er was toen en er is nu wederom een oplossing om een veilige dijk te realiseren en de intrinsieke waarde te behouden. Waarom moet daar zó lang voor gevochten worden, tot op de dag van vandaag. Dat is moeilijk te begrijpen.

Kwaliteit van participatie of hoe organiseer je je eigen verzet?

Als participatie gereduceerd wordt naar kwantiteit (hoeveel bijeenkomsten, hoeveel ateliers, informatiesessies) gaan we voorbij aan het doel. Zoveel mogelijk bijeenkomsten, zonder het gevoel dat je als bewoner daadwerkelijk wat kan inbrengen en dat dat impact heeft op latere besluitvorming. Participeren kan dan het gevoel achter laten van "uitroken". Een zeer kostbare aangelegenheid en zal zelden tot het gewenste draagvlak leiden.

Kwalitatieve participatie heeft impact, voor alle betrokkenen. Afspraken worden opgevolgd en nagekomen. Dat kan alles veel sneller en effectiever, zeker voor een knelpunt locatie als Uitdam. Transparantie en openheid is een basis voor kwalitatieve participatie, het niet beschikbaar stellen van verslagen wekt argwaan en onzekerheid.

Een ander punt van de kwaliteit van participatie is de grote hoeveelheid wisselingen van betrokkenen uit de diverse organisaties. Hoewel dit bij een lang traject als deze dijkversterking dit niet te voorkomen is, is dit wel een groot knelpunt geweest in de voortgang van gemaakte afspraken.

Ondanks alle frustratie en emoties zijn betrokkenen wel in communicatie gebleven, dat is essentieel.

Renderende investering?

Naar aanleiding van het Deltacommissariatstraject wordt er in Uitdam een extra investering gedaan, naar verluidt circa 10 miljoen voor een constructieve oplossing in de dijk van Uitdam. Zo wordt het bijzondere en waardevolle ensemble bij Uitdam van water, dijk en bebouwing behouden. En daarmee is het ook een investering voor behoud van de aantrekkelijkheid van de Markermeerdijk voor het achterland, specifiek Waterland en de Metropoolregio Amsterdam. Hoe kan zo'n investering zich vertalen naar een 15,4 meter brede strook van beton en steen langs de volle lengte van het dorp? Wie kan dat straks uitleggen? Uitdam zelf niet.

Doelcongruentie overheden

Het feitenrelaas laat ook zien dat bij zo'n complex dijkversterkingstraject doelcongruentie, afstemming en samenwerking tussen de verschillende overheidsbestuurslagen lastig blijken, zeker als daar interactie met de omgeving en haar bewoners bij komt. De investering van het Ministerie en Deltacommissaris om

“maatwerk voor een veilige dijk die past bij het karakter van Uitdam” kan bij een ander overheidsorgaan vertaald worden tot een 15,4 meter brede strook van beton en steen. Of participatie van betrokken bewoners die verwordt tot een enquête met de keuze uit 2 betonsoorten waar slechts 1,6% van de betrokken bewoners op reageert.

Evolutie dijkontwerpen van massief naar overzichtelijk

De initiële dijkversterkingsontwerpen waren massief. In de loop der jaren zijn door voortschrijdende inzichten en kennis op veel plaatsen overzichtelijke dijkversterkingsontwerpen ontstaan, zoals ten noorden en zuiden van het dorp Uitdam.

Het was dan ook niet onlogisch om te verwachten dat het ontwerp van Uitdam gereduceerd kon worden, zoals met de toenmalig Projectdirecteur Markermeerdijken ook is besproken.

De Adviesgroep Markermeerdijken geeft in haar advies aan dat *om kennis te vergaren en te gebruiken tijd nodig is. De besparing in geld, kwaliteit en efficiëntiewinst kan aanzienlijk zijn.*

Zo'n groot en complex traject vergt mogelijk meer dan een initiële doorlooptijd van afkeuring (2006) tot oplevering 2017, als de ondergrond van de afgekeurde dijken nog niet bekend is en niet alleen de waterveiligheid gegarandeerd moet worden, maar ook zoveel mogelijk behoud van erfgoed, natuur, biodiversiteit etc.

Vertrouwen, onwetendheid, naïviteit

Wat hadden Dorpsraad Uitdam (DRU) en Stichting De Kwade Zwaan (DKZ) anders kunnen doen. Die vraag moet natuurlijk voorgelegd worden aan het HHNK, AMMD en betrokken bestuurders en experts.

Bij een ontwerpstrategie van “grof naar fijn” (eerste hoofdkeuzen en daarna detaillering), moet de burger veel kennis van zaken hebben om zinvol te kunnen participeren. Betrokkenen hebben zich verdiept in damwanden in alle vormen en maten, klapankers, bloemrijke dijken etc. Daarnaast deelgenomen in Pompen in de Houtribdijk, Bewezen Sterkte etc. Dat vergt veel inzet.

Echter de procesgang van het ontwerptraject is een andere specialisatie. De impact van het Projectplan Waterwet is voor bewoners onbekend. Dat het om “ruimtebeslag gaat” en de nadere invulling van bekleding etc. komt later, is ronduit niet waar gebleken. De verhouding PPW en Nota Beantwoording Zienswijzen leidt ook tot besluitvorming die voor een bewoner moeilijk te doorzien is.

Afspraken tijdens bijeenkomsten worden over het algemeen genotuleerd door de organiserende partij. Het is achteraf duidelijk geweest dat de vastlegging van de afspraken, zeer nauwkeurig moet, want ze hebben verstrekkende gevolgen. Terwijl alle betrokkenen wisten dat voor Uitdam een veilige en passende dijk een “groene dijk” betekende, met een groene berm (citaat, 7 november 2017), wordt toch verwezen naar het feit dat het Deltacommissaris advies dit niet expliciet vermeldt. Het advies vermeldt overigens ook niet dat de berm met steenbekleding moet.

Doordat de informatie over de maatvoering en dimensies van het ontwerp niet ter beschikking werden gesteld, hadden DRU/DKZ veel te laat inzicht in de volle omvang van het ontwerp.

De veronderstelling dat het met het Deltacommissaris advies vervolgens goed zou komen met Uitdam is een hard gelag gebleken. Het vertrouwen dat DRU/DKZ hadden in betrokken instanties was heel groot. Mogelijk vanuit de gedachte dat niemand deze dijk met zoveel beton zou willen voorzien, maar ook de instelling we moeten er samen uitkomen en oplossingen blijven zoeken en aandragen.

Door dat vertrouwen hebben DRU en DKZ geen beroep ingediend bij de Raad van State.

Als vrijwilligers moet je maximaal scherp blijven 15 jaar lang, technische expertise, procesmatige en juridische expertise organiseren, want met één moment van verslapping eindig je met een dijk met een brede stroom van 15,4 meter beton en steen (wat overigens óók niet in het advies van de Deltacommissaris staat).

Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald

Wij realiseren ons dat het nu heel spannend is om toe te geven dat het op z'n minst op z'n plaats was geweest om een serieuze verkenning naar de kleibekleding met gras te doen voor de ontstane situatie in Uitdam. En dat het, zowel qua participatie, gemoedsrust en reputatie als ook qua planning en financiën, veel beter was geweest als bij de uitwerking van het Deltacommissaris advies naar het PPW, een alternatieve afweging was gemaakt, óf tijdens die 1,5 jaar toen gewacht werd op de Raad van State uitspraak, een poging was gedaan om op een innovatieve wijze naar de uitwerking en specifiek de bekleding van de berm te kijken, óf toen bleek dat de 'rekenfout' gemeld moest worden, óf toen de overlaging met grond niet wenselijk c.q. mogelijk was, of toen de bewoners smeekten om met experts om de tafel te gaan óf toen die experts eindelijk aan tafel waren te bespreken wat wél mogelijk zou zijn, in plaats van te focussen op wat niet mogelijk is.

Vanaf het Deltacommissaris advies in juli 2017, tellen wij maar liefst 6 momenten waarop het HHNK/AMMD een andere keuze had kunnen maken om haar verantwoordelijkheid te pakken dan wel anders vorm te geven, om naast een veilige dijk een mooie dijk op te leveren, of zoals het Kader Ruimtelijke Kwaliteit het noemt "de mooiste dijk". Een dijk die past bij het karakter van het dorp Uitdam. Maatwerk zoals maatwerk bedoeld is.

Wie durft de handschoen op te pakken? Wie durft het HHNK aan te spreken op het resultaat van 14 jaar "participatie"?

Het is de bestuurder van de toekomst die ziet dat anno 2021, met het oog op de nieuwe omgevingswet, er nog heel veel te leren valt. Het meeste leren wij met elkaar in de praktijk. Laat Uitdam dé praktijkcase worden waarin het niet goed léék te komen, maar door een moedig besluit het tij toch werd gekeerd en in 2025 de zwarte vlaggen in de kast blijven liggen en die "mooiste dijk" feestelijk geopend kan worden.

De experts houden – ondanks alle tegenwind – vol dat een kleibekleding met gras een oplossing is. Dít is de oplossing om de groene dijk te realiseren.

Daarnaast ligt er een definitief ontwerp ter goedkeuring bij de provincie waar de verkorte berm (in combinatie met de pilot lichte vegetatie op Basalton) (Bestuursbesluit d.d. 27 januari 2020) niet in is verwerkt en er ook geen verklaring is verstrekt waarom niet.

Dringend verzoek aan Provinciale Staten
Laat dit feitenrelaas niet voor niets zijn.

Wij vragen de Provinciale en Gedeputeerde Staten, als bevoegd gezag, gezien de hele historie en het belang te interveniëren om te voorkomen dat wij ons allemaal moeten afvragen "hoe heeft dit zo kunnen gebeuren?"

Dank voor uw aandacht en betrokkenheid bij Uitdam.